

bagestrømmende Hær, skyldes dette — foruden det Held, at Tilbagestrømningen foregik saagodtsom uforstyrret af Fjenden — Intendanturens Mænd. Det tredje Afsnit behandler Oprettelsen af Forplejningskorpset efter Krigen, i Hovedsagen som Korpset nu bestaar.

I Fremstillingen træder i Særdeleshed to Mænd med størst Klarhed frem: i de to første Afsnit Korpsintendanten v. Schmidten, i det sidste den mangeaarige Generalintendant og Korpschef Købke. Begge var betydelige Personligheder, myndige, handlekraftige og overordentlig arbejdsdygtige Mænd og i det Hele af et Snit, som de sjældnere træffes i vor Embedsstand. Men omkring dem, særlig om v. Schmidten, grupperer sig et stort Antal Hjælpere af alle Grader, hentet fra alle Sider i Samfundet: Embedsmænd fra Militær- og Civilestaten, Officerer, Forretningsfolk, Digtere osv., hvis Arbejde, Evner og Karakter snart behandles indgaaende, snart karakteriseres med faa men malende, raske Træk, saa at de alle træder levende frem. Yderligere bringer Arbejdet nyt Stof til Kendskabet til et Antal andre kendte Personligheder, navnlig Tscherning og senere Krigsministre, men ogsaa en Del af de højere Officerer. En Række Portræter af de mere kendte Embedsmænd giver Fremstillingen yderligere Liv.

Man kan vel ikke om dette Arbejde benytte det jævnlig misbrugte Udtryk, at det har »udfyldt et Savn«, thi det er vist kun faa, der i Forvejen har følt et saadant; men naar man har læst denne overordentlig vel skrevne Bog, vil de fleste have høstet Belæring om Forhold af virkelig Betydning i vor Administrations- og Krigshistorie og have faaet Kendskab til mange særprægede Personligheder.

Rockstroh.

Litteraturhistorie.

P. Hansens populære Litteraturhistorie, der skulde omformes af Bibliotekar *Carl S. Petersen*, fik en krank Skæbne. Arbejdet fængslede Carl Petersen saa stærkt, at det under hans Hænder blev et helt nyt Værk af stort Maal, saa stort, at det overvældede Forfatteren og nu efter alle Solemærker henligger ufuldendt. Der er Grund til at beklage, at det gik saaledes, thi det er sjældent, at der fremkommer en Bog, som er folkelig i ret Forstand, ikke en populariserende flad Andenhaandsskildring, men et Værk, der bærer sin Forfatters Præg, byggende paa bred og fast Lærdomsgrund, og med det samme karakterfuld og erfarende, djærv og sund. Der møder os en naturlig Fortællerglæde i Carl Petersens Litteraturhistorie og en Evne til at levendegøre

Personligheder, de gamle Tiders enkle og lidt tunge Personligheder; bedst lykkes de stortskaarne, kraftige Skikkelser, men ogsaa de vege og bekymrede vil Forfatteren gerne forstaa og gøre Ret imod. Her ser dog N. M. Petersen dybere og har en finere Fornemmelse.

Man kommer ofte under Læsningen af Carl Petersens Bog til at tænke paa N. M. Petersens Litteraturhistorie. Samfølelsen med de gamle, en inderlig Fortrolighed med Fortiden er fælles for de to Værker, som iøvrigt er blevne til under meget forskellige Vilkaar. Medens N. M. Petersen maatte bane sig Vej paa uryddet Grund, har den yngre Litteraturhistoriker draget Nytte af det intensive Arbejde, Forskerne har gjort gennem to Menneskealdre; mens N. M. Petersen i 50'erne skrev for en ret snæver Kreds, har Carl Petersen kunnet fortælle for langt større Skarer. Dybere gaar dog den Forskel, der beror paa de to Forfatters Temperament, den enes tunge Sind, der giver ham et skarpt Blik for vore vanskelige Kaar som Nation, for Brist og Fejl, og den andens sanguinske Anlæg med kraftig Selvhævdelse i Følge og en vis Rummelighed og Forstaaelse af, at hver Tid gør sin Gerning og skal maales med sit Maal.

En ensidig æstetisk Betragtning ligger begge Forfattere fjernt. Ligesom N. M. Petersen drager hans yngre Navne vide Grænser for Litteraturhistorien og behandler ikke blot Skønlitteraturen, men ogsaa de forskellige Generationers videnskabelige Arbejde. Med særlig Interesse følger Carl Petersen Historien som den Videnskab, der har inderligst Sammenhæng med Nationens Liv. Han karakteriserer Historieskriverne og viser, hvorledes deres Personligheder saavel som Tidens herskende Ideer kommer til Syne i Værkerne; eksempelvis kan nævnes Karakteristikkerne af Saxo og Huitfeldt med Redegørelse for de to gamle Skribenters Meninger om Stat og Samfund, ligeledes den brede Skildring af Ole Worm, »fugientis Antiquitatis vere Jupiter Stator«, skreven med Indsigt og stærk Samfølelse.

I det store Værk, som i udstrakt Maal maatte bygge paa andres Arbejder, er der naturligvis hist og her Punkter, hvor en nøjere Prøvelse vilde føre til en anden Opfattelse. Saaledes tør man næppe uden Forbehold kalde Christiern Pedersen den ny Tids, Humanismens, Mand, thi hans Tilknytning til Middelalderen og den historiske Tradition fra Middelalderen er nok saa tydelig. Vel har han ude i Europa fra Samtidens energiske Virken faaet stærke Tilskyndelser til at tage sit Arbejde op, men de ny Bøger, som han har i Hænde, synes ikke at have haft nogen Indflydelse paa hans Anskuelse eller Stil; han gør Udtog af dem for at sup-

plere Saxo, men han naar aldrig frem til at give den ældre Danmarkshistorie Form. De yngre Partier af Historien er mere udarbejdede uden dog at bære Præg af Humanismen; ganske troskyldigt søger han sin Støtte hos 14. og 15. Aarh.s hjemlige Annalister, og deres Tankesæt er hans i et og alt. — Anders Sørensen Vedel skildres med klar Erkendelse af, at det tragiske Moment først og fremmest er at søge hos ham selv; netop derfor savnes en Vurdering af Vedels historiske Arbejde, som det ligger for os i Brudstykker. Wegener har ikke underkastet Fragmenterne af det stortænkte Værk nogen Prøvelse, og Carl Petersens Udtalelser er vage. Niels Krag høster den Ære, der med Rette tilkommer ham som en god Repræsentant for den humanistiske Historieskrivning, til Gengæld synes Meursius og Pontanus at faa for megen Honnør. Historiografisk set betyder de to Filologers Ydelser intet, de førte ikke Forskningen et Fjed frem og var vel »destituerede oc ledige fra omni politico judicio«. I Sverige lagdes Rigshistorien i Hænderne paa en Chemnitz og en Pufendorf, men i Danmark naaede de kongelige Historiografers latinske Retorik sidst i Aarhundredet et Højdepunkt i Vitus Berings floskelfyldte Opus.

Disse Randgloser i Carl Petersens Bog vejer dog intet mod det væsentlige, at vi inden for Litteraturhistoriens Rammer har faaet et Rids i kraftige Træk af Historieskrivningens Historie op til Midten af 17. Aarh. Saa meget mere beklager vi, at det blev en ufuldført Skitse, som der i denne Skitse findes *Characteristica*, der betyder noget i et Overskue af en saadan Art, Sans for Rytmen gennem Tiderne og Sammenhængen i Generationerne og dertil en sund Forstaaelse af Historiens menneskelige Værdier.

E. J.